

København, den 2. marts 2023

Amnesty Internationals anbefaling om at kriminalisere krigsforbrydelser, tortur og forbrydelser mod menneskeheden i dansk ret.

Baggrund for vores anbefaling:

Ruslands ulovlige invasion af Ukraine og de omfattende og systematiske krigsforbrydelser mod civile har sat fornyet fokus på kampen imod straffrihed for krigens forbrydere. Internationalt støtter Danmark denne kamp, hvilket Amnesty bakker op omkring. Men dansk lovgivning er utilstrækkelig i forhold til efterforskning af en række internationale forbrydelser – og Danmark kan ikke retsforfølge gerningsmænd for de krigsforbrydelser, de har begået, hvis de kommer her til landet. Det vil vi hermed belyse.

Danmarks internationale forpligtelser:

Danmark har tilsluttet sig princippet om universel jurisdiktion og ratificerede i 2002 den Internationale Straffedomstol (ICC) og Rom-statutten. Ifølge princippet om universel jurisdiktion, har stater både ret og pligt til at retsforfølge internationale forbrydelser. Regeringsledere, højtstående generaler og myndighedspersoner bag alvorlige former for internationale forbrydelser kan retsforfølges ved ICC eller ved særlige internationale krigsforbrydertribunaler. De fleste gerningsmænd, der står bag krigsforbrydelser, det vil sige 'almindelige' soldater, skal retsforfølges i den stat, hvor forbrydelsen er begået – eller hvor gerningsmanden efterfølgende rejser til og opholder sig- eksempelvis Danmark.

Danmark har ved flere lejligheder udtalt, at vores land lever op til sine internationale forpligtelser. I Amnesty mener vi, at dette ikke er tilfældet. For modsat stort set alle andre EU-lande så kriminaliserer Danmark ikke i sin egen lovgivning en række internationale forbrydelser såsom tortur, krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden. Det betyder, at eksempelvis russiske soldater, der står bag alvorlige krigsforbrydelser i Ukraine godt kan blive retsforfulgt ved de danske domstole – men de kan kun blive retsforfulgt og straffet for 'hverdagskriminalitet' såsom vold, drab, voldtægt eller frihedsberøvelse. I dansk lovgivning mangler vi de rette definitioner, og vi har ikke de rette juridiske strafbestemmelser, der præcist peger på de faktiske forbrydelser, der er blevet begået, såsom tortur, krigsforbrydelser eller forbrydelser mod menneskeheden. Derfor skal Danmarks lovgivning ændres.

Hvad betyder det for gerningsmanden og ofret at der straffes for krigsforbrydelser?

I en række krigssituationer og væbnede konflikter ser vi, at krigens parter systematisk undertrykker, dræber eller fordriver civile. Et meget klart og aktuelt eksempel på forbrydelserne mod civile ser vi i Ruslands talrige forbrydelser mod Ukraines befolkning, som vi i Amnesty International har afdækket siden den ulovlige invasions begyndelse.

Når disse forbrydelser skal retsforfølges, er det afgørende, at gerningsindholdet fortolkes i den rette kontekst, dvs. i en krigssituation – hvor forbrydelsen ikke skal betragtes som en enkeltstående handling begået af den individuelle soldat, men som en del af et system og et mønster af forbrydelser. Hvis en lovgivning, som den nuværende danske, ikke indfanger dette forhold, nedvurderer det efter Amnestys opfattelse både gerningsmandens og det bagvedliggende regimes ansvar.

Det kan også nedværdige offerets værdighed og retsfølelse, hvis en formodet krigsforbryder slipper for straf – eller får en langt mildere straf ved at den formodede gerningsmand ikke bliver dømt for det fulde omfang af forbrydelsen. Derfor mener vi, at den danske lovgivning skal være på plads for at de danske myndigheder og domstole skal kunne retsforfølge krigsforbrydere efter det gerningsindhold, som er beskrevet i folkeretten.

Danmarks internationale omdømme:

En opdateret dansk lovgivning, der dækker det fulde omfang af gerningsindholdet i de internationale forbrydelser, vil samtidig sende et stærkt signal til verdens krigsforbrydere om, at de ikke kan 'gemme' sig i Danmark. At Danmark lever fuldt op til sine internationale forpligtelser i forhold til retssikkerheden, er essentielt i forhold til Danmarks internationale omdømme og kamp for *accountability* - eksempelvis i forbindelse med det danske kandidatur til FN's Sikkerhedsråd.

Danmark har modtaget en vis international kritik på området – og risikerer endnu mere. Vi bør lære af de norske erfaringer. Det Internationale Krigsforbrydertribunal for Rwanda (ICTR) i 2006 nægtede at udlevere en mistænkt for folkedrab til retsforfølgelse i Norge. ICTR mente, at de daværende norske nationale straffelovbestemmelser om drab ikke var egnede til brug for retsforfølgelse af en folkeretlig forbrydelse som folkedrab. I 2008 indførte Norge derfor en særskilt kriminalisering med et nyt kapitel i norsk ret.¹

Danske erfaringer med særskilt kriminalisering af internationale forbrydelser:

I dansk ret er der eksempler på særskilt kriminalisering for forbrydelser af international karakter. Danmark har f.eks. indført en særskilt kriminalisering af kvindehandel.² Ligeledes valgte Danmark som følge af ratificeringen af "konventionen om forebyggelse af, og straf for folkedrab" i 1951, at denne skulle danne grundlag for en ny lov om straf for folkedrab.³

Derfor anbefaler Amnesty Danmark følgende:

Amnesty mener, at Danmarks strafferetlige værn mod krigsforbrydelser, tortur og forbrydelser mod menneskeligheden bør være på niveau med resten af EU-landenes og leve op til vores forpligtelser efter ICC-statuetten.

- Der er behov for en særskilt kriminalisering i dansk ret af de internationale forbrydelser: Danmarks straffelov skal opdateres ved at der tilføjes nye straffebestemmelser, som direkte kriminaliserer de oplyste forbrydelser der nævnes i ICC-statuetten. Det drejer sig om ICC-statuttens definitioner og beskrivelser af gerningsindhold som handler om tortur, krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeligheden.
- Der skal sikres nødvendige ressourcer hos de danske myndigheder og domstole til at retsforfølge sagerne. Primært bør politiet og anklagemyndigheden have ressourcer og ekspertise til at håndtere disse sager om internationale forbrydelser.
- Danske myndigheder bør informere potentielle vidner og ofre om, at de kan anmelde internationale forbrydelser. Der kan her høstes erfaringer fra det danske oplysningsarbejde overfor ukrainske flygtninge.

¹ Kapittel 16. Folkemord, forbrytelse mot menneskeheten og krigsforbrytelse

² [Microsoft Word - Kvindehandel.doc \(justitsministeriet.dk\)](#), s. 3

³ Enhver stats pligt, 314 og [Lov om straf for folkedrab. \(retsinformation.dk\)](#)